

Consumptie vroeger en nu

Tussen 1938 en 1995 zijn de consumptieve bestedingen van huishoudens drastisch van samenstelling veranderd. Bovendien zijn de verschillen in consumptie tussen groepen huishoudens aanzienlijk kleiner geworden.

In 1938 bedroegen de consumptieve bestedingen per hoofd van de bevolking nog maar 510 gulden, in 1995 zijn deze gestegen tot meer dan 21 duizend gulden. Door de inflatie is de gulden in deze periode echter steeds minder waard geworden: één gulden in 1938 is vergelijkbaar met ongeveer veertien gulden in 1995. In vergelijkbare guldens is de consumptie per hoofd van de bevolking in 1995 dus ongeveer drie keer zo hoog als in 1938.

Hogere consumptie

De inkomensverschillen tussen groepen huishoudens waren voor de oorlog groter dan nu. Huishoudens met een uitkering als voornaamste inkomensbron besteedden voor de oorlog per persoon niet meer dan 220 gulden aan consumptie. Huishoudens van zelfstandigen (exclusief boeren) gaven in hetzelfde jaar gemiddeld 900 gulden per persoon aan consumptiegoederen uit, ruim vier keer zoveel. In 1995 bedraagt het verschil tussen de bestedingen per hoofd tussen beide groepen huishoudens nog maar zeventien procent.

De consumptie per hoofd van de boeren- en de werknemersgezinnen ligt tussen de zelfstandigen en uitkeringstrekkers in. In 1938 gaven de boeren nog iets meer uit, in 1995 zijn ze duidelijk ingehaald door de werknemers. Gepensioneerden consumeerden per hoofd van de bevolking het meest.

Ander consumptiepatroon

Sinds het einde van de jaren dertig kopen we niet alleen méér, we kopen ook andere dingen. Het aandeel van voeding (exclusief

drank en tabak) in de totale consumptie is meer dan gehalveerd, van 32 procent in 1938 naar 12 procent in 1995. Vooral het aandeel van kruidenierswaren nam af. In de huishoudens met een uitkering daalde de consumptie van ander basisvoedsel zoals brood naar verhouding ook zeer sterk. Naast voeding nam ook het aandeel van de uitgaven aan dranken en rookartikelen af. Alleen huishoudens met een uitkering als voornaamste inkomen gaven in 1995 relatief meer uit aan drank en tabak dan in 1938.

Het aandeel van duurzame consumptiegoederen in de totale consumptie is toegenomen. Het aandeel van kleding, textiel en schoeisel hierin nam weliswaar iets af, maar dat werd ruimschoots gecompenseerd door de stijging van de consumptie van overige duurzame goederen, zoals auto's en camera's. In 1938 waren de bestedingen daaraan te verwaarlozen, terwijl ze in 1995 bijna acht procent van de consumptie uitmaakten. Daarbij trad de sterkste stijging op bij de werknemers.

Het aandeel van de woonlasten steeg in alle typen huishoudens, vooral door een groter aandeel van de uitgaven voor huur, elektriciteit, gas en water. Boeren en gepensioneerden zagen het aandeel hiervan het meeste stijgen. Voor de boeren speelt hierbij ongetwijfeld de aansluiting van het platteland op de openbare gas- en elektriciteitsvoorziening een rol.

Verschillen in consumptiepatroon kleiner

De samenstelling van de consumptie vertoont in 1995 minder verschillen dan vóór de oorlog. In 1938 gaven de huishoudens met een uitkering naar verhouding meer dan twee keer zoveel uit aan

voeding als de zelfstandigen (46 procent versus 20 procent). Dit verschil is in 1995 bijna geheel verdwenen. De verdeling van inkomens en consumptie is veel minder ongelijk geworden. De lagere inkomensgroepen zijn er in verhouding meer op vooruit gegaan. Mensen met een relatief laag inkomen hebben nu meer mogelijkheden om geld aan andere dingen dan aan het hoogstnoodzakelijke uit te geven. Van 1938 tot 1995 is de consumptie per persoon van huishoudens met een uitkering in vergelijkbare guldens ongeveer zesmaal zo groot geworden, bij zelfstandigen minder dan tweemaal zo veel.

Ruimere consumptiemogelijkheden

Door de ruimere consumptiemogelijkheden kan een groter deel van het beschikbare geld aan andere zaken dan eerste levensbehoeften besteed worden. Vóór de Tweede Wereldoorlog zagen de lage inkomensgroepen een aanzienlijk deel van hun inkomen opgaan aan voedsel, terwijl in 1995 iedere groep gemiddeld zo 'rijk' was dat het aandeel van voeding in de totale consumptie vrijwel niet uiteenliep.

Een mooie illustratie van de toegenomen bestedingsmogelijkheden in 1995 vormen de bestedingen in het buitenland. In 1938 geven boeren en huishoudens met een uitkering als voornaamste inkomensbron hier helemaal niets aan uit. In 1995 komen bestedingen in het buitenland bij alle groepen huishoudens voor, al geven de twee genoemde groepen er nog steeds relatief het minste aan uit. Het ligt voor de hand dat bij de boeren een rol speelt dat zij hun bedrijf vaak niet voor langere tijd kunnen achterlaten.

Gert den Bakker

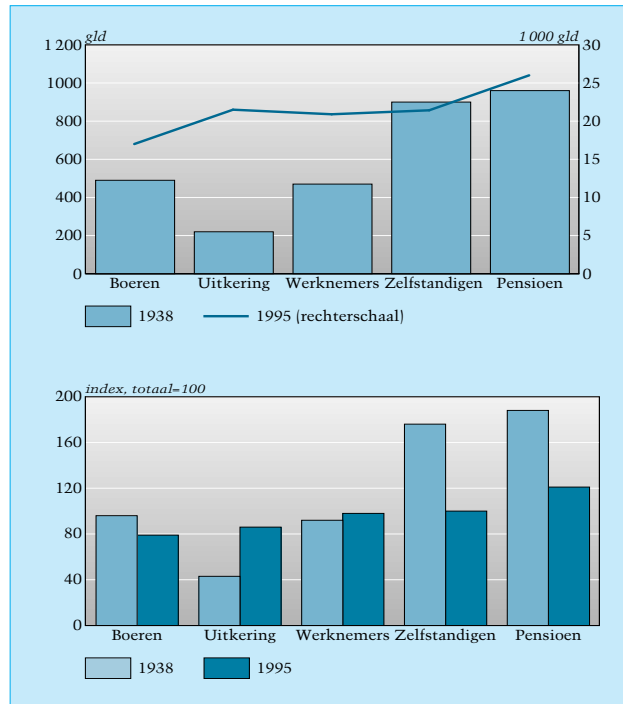
Deze bijdrage is een bewerking van het artikel 'Convergerende consumptiepatronen van huishoudens', *Jaarboek Welvaartsverdeling 1999. Feiten en cijfers over inkomen en consumptie in Nederland*. Kluwer Bedrijfsinformatie/ Centraal Bureau voor de Statistiek (Den Haag/ Voorburg 1999).

Social Accounting Matrix

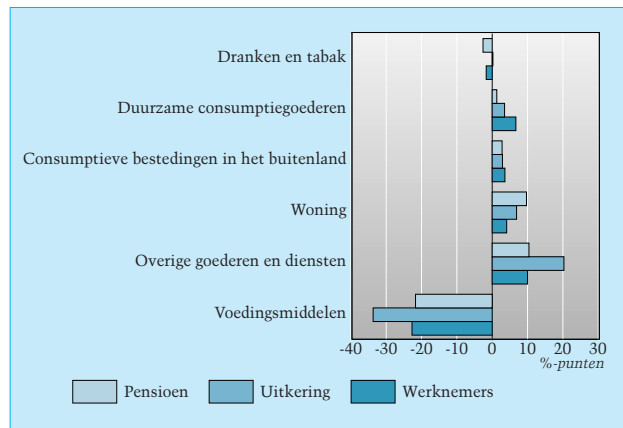
De huishoudens zijn ingedeeld naar de voornaamste inkomensbron. Bij de vergelijking tussen 1938 en 1995 zijn vijf huishoudentypen onderscheiden: boeren, zelfstandigen (exclusief boeren), werknemers, huishoudens die afhankelijk zijn van een uitkering (uitkeringen sociale verzekering en studiebeurzen) en pensioenhuishoudens. De huishoudens met een uitkering als voornaamste inkomensbron bestonden in 1938 vooral uit huishoudens van werklozen, in 1995 is deze huishoudengroep breder.

De vergelijking van de consumptiepatronen van huishoudens tussen 1938 en 1995 is gebaseerd op de *Social Accounting Matrices* voor die jaren.

Consumptie per hoofd naar type huishouden

Budgetaandelen per type huishouden, 1938-1995

Samenstelling consumptie naar bestedingscategorie

